

Tältä näytti ensimmäinen Suuri Kurpitsa.

SUURI KURPITSA

Kaksikymmentä vuotta - sata sarjakuvaa

Suomalaisen omakustannesarjakuvan legenda Suuri Kurpitsa täytti alkuvuodesta 20 vuotta. Pauli Kallio kertoo Kurpitsan elinkaaren tähän päivään asti.

1960

Pauli Kallio syntyy Nivalassa ja Reija Nieminen Vilppulassa.

1978

Punkista ja kaiken maailman alakulttuurista innostunut Kallio alkaa kirjoittaa Hilsle-lehteen.

1979

Pienlehtiä syntyy kuin sääskiä sateella. Kansankomposti-yhtyeen laulaja Lasse Niorblad perustaa Haapajärvellä Klooniin ja pyytää Kallion mukaan.

1980

Hilsle lähenee loppuaan, ja Klooni kuuhahtaa kolmen numeron jälkeen. Kallio kuuntelee Ratsiaa ja Undertonesia, ja lukee Robert Crumbin sarjakuvia, Charles M. Schulzin Tenavia ja kotimaisia omakustanteita (Zärpä, Sladdi, NoNiin). Hän päättää perustaa lehden, jossa rock ja sarjakuvat yhdistyvät.

1981

Suuren Kurpitsan ensimmäinen numero ilmestyy tammikuussa 300 kappaleen painoksena. Siihen piirtävät sarjakuvia Antti Vaartamo, Jukka Tilsa, Keijo Kallunki, Pasi "Sleeping" Myllymäki ja Kallio itse. Lisäksi julkaistaan Asko Keräsen kouluaineita ja kirjoituksia rockista ja kirjallisuudesta.

Ensimmäinen Kurpitsa-konsertti järjestetään Haapajärvellä. Viisihenkinen 22-Pistepirkko tekee ensimmäisen keikkansa. Muut esiintyjät ovat XBÖÖ, Etuala ja neljäs yhtye, jonka nimi on unohtunut. Paikalla on silloisen laskutavan mukaan 92 ihmistä ja kaksi poliisia. Järjestäjät lienevät vieläkin Pistepirkkojen P-K Kerä-

selle 50 markkaa velkaa bensakuluista. Norblad vetäytyy pian Suuren Kurpitsan toimituksesta, mutta hän on mukana kaikkien tulevien Kurpitsa-konserttien järjestelyissä.

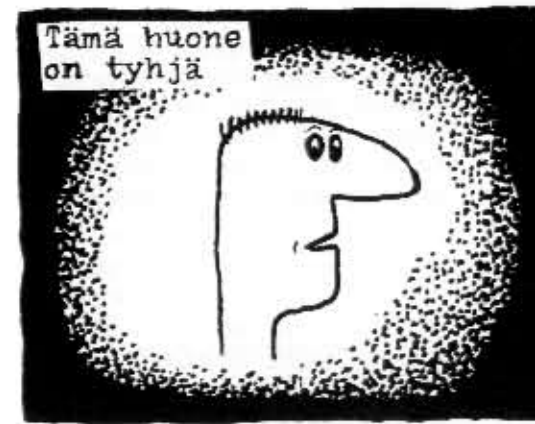
1982

Kallio ja Nieminen tutustuvat toisiinsa Oriveden opistossa. He lukevat iltaisin yhdessä Veikko "Joonas" Savolaisen toimittamia Sarjis-lehtiä. Niemisestä tulee pikkuhiljaa Kurpitsan toinen päätoimittaja.

SK4 on tekstitön sarjakuvaspesialsi, johon piirtävät mm. Janne Tervamäki, Marko Teräntö, Jii Styrman ja J. Lehto. Jukka Tilsa kertoo SK5:n syvähaastattelussa,

No siitä ei tullu kova, mulla on nykyään tosiaan sarjakuvanteossa töyhähöyryä. Ei se mitään, hyvää lehteä vaan. Til

Aivan alussa Pauli Kallio palasi käsikirjoitti myös PIIRSI sarjakuvansa. Pöytä-tarinan (SK6) valossa päätös keskittyä käsikirjoittamiseen ei ehkä ollut aivan väärä.

ettei hän aio enää koskaan tehdä sarjakuvia.

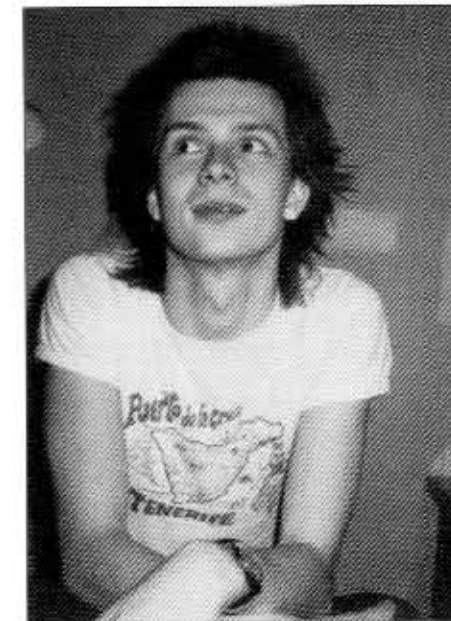
1985

Suuri Kurpitsa keskittyy kuudennesta numerostaan lähtien pelkästään sarjakuviin. Viimeisenä rock-juttuna julkaistaan trioksi kutistuneen 22-Pistepirkon haastattelu. Sarjakuvia tekevät mm. Jukka Järvinen, Nalle Virolainen, Kyky Ahonen ja Jyck Laine. Lehti painetaan ensimmäisen kerran oikeassa offset-myllyssä. Rahat painokuluihin hankitaan Lapinlahden mielisairaalaa siivoamalla.

Robert Crumbin Weirdo-lehdestä löytyy amerikkalaisten pienkustantajien osoitteita. He saavat pian postia Suomesta. SK7:ssä julkaistaan Crumbin haastattelu.

Kallio ja Nieminen liftaavat Orivedeltä Helsinkiin sarjakuvafestivaaleille. He saavat kyydin Tiede 2000-lehden päätoimittajalta, joka ihmettelee, mitä sarjakuvafestivaaleilla tehdään. Liftarit ihmettelevät samaa.

Pörröpää Pauli 1980-luvun pyörteissä.

Reija Nieminen kaupittelee Suuria Kurpitsaa rock-festivaaleilla, missäpä muuallakaan.

1984

Viimeinen Kallion piirtämä sarjakuva julkaistaan SK8:ssä. SK9 pannaan kokoon ulkomaisesta materiaalista, piirtäjinä mm. Joakim Pirinen, Peter Bagge, Ken Weiner ja Wilhelm Busch.

Kallio ja Nieminen alkavat opiskella kirjallisuustiedettä Tampereen yliopistossa. He ryhtyvät kustantamaan rock-lehti Rippleä sen kahdeksannesta numerosta lähtien. Fanzinea toimittaa salaperäinen Arma de Fuego. Kurpitsaa ja Rippleä myydään postitse ja kesäisin rock-festivaaleilla.

Nieminen on turhautunut, koska Kallio saa enemmän huomion, ja häntä pidetään miesvaltaisissa sarjakuvapiireissä pelkkänä pikku apulaisena.

1985

Sarjakuvaseura Suuri Kurpitsa ry. perustetaan. Yhdistyksen kolmanneksi puuhapersonaksi värvätään myöhemmin Alivaltiosihteeristä kaikille tutuksi tuleva Jyrki Liikka.

Kymmenes Suuri Kurpitsa on 120-sivuisen juhlanumero, tekijöinä mm. Ahosen veljekset, Kivi Larmola, Hannu Pyykkö-

nen, Tommi Hänninen, Jukka Heiskanen, Jussi Karjalainen, Chester Brown, Kaz, Placid & Muzo, J. Korhonen, Susan Catherine, Jyrki Linnankivi, Taimi Saalis, Tarmo Koivisto ja Maggie Resch.

1986

Ajoittain melskeistä yksityiselämää viettänyt Kurpitsa-pariskunta eroaa. Viimeinen Niemisen piirtämä sarja ilmestyy SK12:ssä. Yhteiset sarjakuvapuuhat jatkuvat, vaikka Nieminen muuttaa Tampereelta Helsinkiin, ja hänen uudet harrastuksensa (levy-yhtiö Pygmi ja bändi Little Mary Mixup) vievät aikaa sarjakuvapuuhilta. Pygmin ensimmäinen kiinnitys on 22-Pistepirkko. Suuri Kurpitsa alkaa ilmestyä neljästi vuodessa.

Ensimmäinen Kurpitsa-albumi Joakim Pirisen Myrsky hiekkalaatikossa julkaistaan. Se menee hyvin kaupaksi ja saa erinomaiset arvostelut.

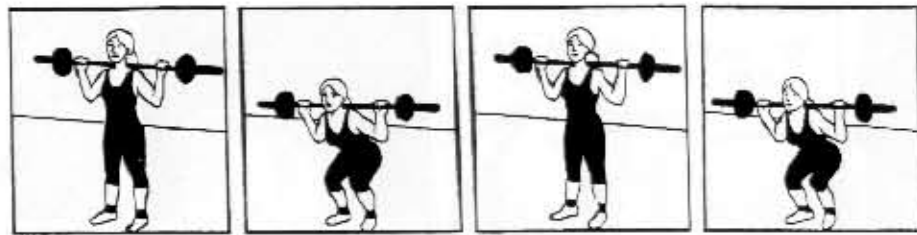
Yhdistyksen rahastonhoitaja Liikka tekee historiaa myymällä Provinssirockissa 120 Suuria Kurpitsaa.

1987

Suureen Kurpitsaan piirtävät mm. Carel Moiseiwitsch, Tapani "Nasky" Rytöhönka,

Tapani Rytöhönkan nihilististä tarinointia tyypillisimmillään (SK16).

Minimialismia Pentti Otsamon malliin (SK 33).

Roman Scott, Riitta Uusitalo, Fräulein Bibi, Stephen Ellis & Michael Merrill, Jari Juntinen, Markku Hernetkoski, Janne Teravamäki ja Tomi Riionheimo. Suuri Kurpitsa löytää tärkeimmät yhteistyökumppaninsa. Tästä lähtien lähes kaikki julkaisut painetaan Cityoffsetissa, ja niitä myydään eniten Kukuronissa. Kallio hankkii sähkökirjoituskoneen. Sen ansiosta Kurpitsan ulkoasu selkiytyy merkittävästi.

1988

Turhautunut kirjallisuudenopiskelija Kallio miettii, mitä elämällään tekisi ja päättää kokeilla käsikirjoittamista. SK20 sisältää pelkästään hänen käsikirjoittamiensa sarjakuvia, piirtäjinä mm. Sami Toivonen, Reima Mäkinen, Jussi Karjalainen ja Kivi Larmola. SK4:ssä debytoinut J. Lehto tekee paluun Kurpitsan sivuille.

Jii Roikosen varhaisstuotantoa (SK 28).

1989

SK25 on taas ulkomaaspesiaali, uusina artisteina mm. Kim Deitch, Michael Dougan ja J.R. Williams. Kati Kovács, Christer Nuutinen, Roju ja Pentti Otsamo alkavat piirtää Suureen Kurpitsaan.

1990

SK29 on muodikkaasti naisnumero. Se sisältää Rojun, Kovácsin, Moiseiwitschin, Liina Tammisen ja Mary Fleenerin töiden lisäksi mm. Pasi Heikuran sarjan Patu Rankka ja naisen salaisuuden arvoitus. Sami Toivosen esikoisalbumi Ihmisen riit-

Sami Toivosen varhaisstuotantoa (SK 20)

tämättömyydestä ja muista ominaisuuksista julkaistaan. Se saa hyvät arvostelut ja myykin kohtalaisesti. Matti Hagelberg esiintyy ensimmäisen kerran Suuressa Kurpitsassa.

1991

SK33 on massiivinen kymmenvuotisnumero. Uusia tekijöitä ovat mm. Ilkka U. Pesämaa, Antero Rantanen, Jii Roikonen, Lloyd Dangle ja Suzy Varty. Julie Doucet ja Carol Swain debytoivat SK35:ssä. Kim Deitchin Al Ledicker nuorempi ja Craftonin kirous on kolmas Kurpitsa-albumi. Kallio päättää aiempien kokemustensa pohjalta, että 2000 kappaleen painos ja A4-koko ovat hyvä idea. Väärin. Kukaan ei halua kirjoittaa albumista lehtiin tai ostaa sitä. Velkaa on yli 20 000 markkaa mutta rahaa ei ensinkään. Suomen sarjakuvaseura tekee Kalliosta sarjakuvaneuvoksen. Kivi Larmola saa Puupää-hatun.

1992

Toinen Kurpitsa-konsertti järjestetään Tampereen YO-talossa ja se pelastaa yhdistyksen talouden. Esiintyjät ovat Kivettynyt mämmi, Salavaltaiohiteeri, Little Mary Mixup, One O'Clock Humph

ja 22-Pistepirkko.

Heikuran ja Frangénin albumi Minä, toinen Mies! ilmestyy. Jukka Tilsa alkaa piirtää sarjakuvia Kurpitsaan yli kymmenvuotisen sapattivapaan jälkeen. Ville Pirinen debytoi SK37:ssä.

Suuri Kurpitsa palkitaan Kemian sarjakuvapäivillä Lempi-patsaalla Kallio ja Nieminen pyrkivät festivaalien iltavastantaanotolle, mutta pääsy evätään, koska heillä ei ole asianmukaisia kutsukortteja. Kaksikkomme päätty läheiseen kaljakuppilaan popsimaan pizzaa ja taitastelemaan maailman epäoikeudenmukaisuutta.

1993

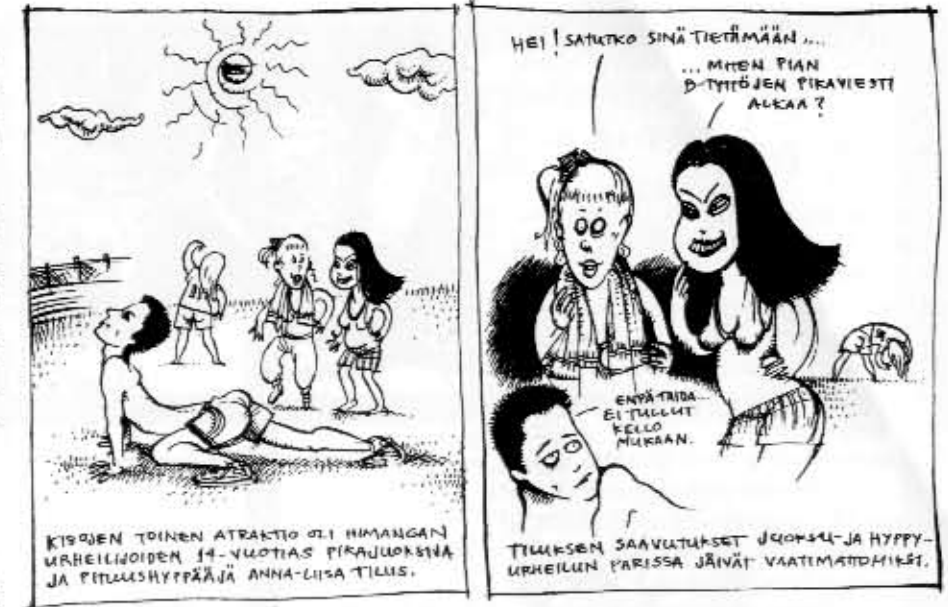
Viimeinen lehtimuotoinen Suuri Kurpitsa (SK43) ilmestyy. Julkaisutouhu alkaa painottua albumeihin. Uusitalon Hauskaa naistenpäivää, rouva Risunen, Baggen Buddy Bradley managerina, Kallion Pieniä tapauksia keskikokoisen ihmisen elämästä ja Kinkkubingo-antologia ilmestyvät.

Suuri Kurpitsa alkaa sponsoroida Gotham Cityn jalkapallojoukkuetta. Ripplen 17. numero jää sen viimeiseksi. Riitta Uusitalo saa Puupää-hatun.

1994

Tilsan Zärpä-omakustanteissa ilmestyneet sarjat julkaistaan Zärmikkäimmät-albumina. Ensimmäinen Suuren Kurpitsan vuosialbumi (SK1994) on Ranska-spesiaali. Uusia taiteilijoita esittelevä Pieni Kurpitsa alkaa ilmestyä neljästi vuodessa. Lisäksi markkinoille pukataan Max Anderssonin Pixy, Doucet'n Jos olisin mies ja muita kertomuksia, Rytöhongan Onnen pipanoita ja Pirisen piirrosko-

Myös selvästi alkaansa edellä ollut Riitta Uusitalo kuului Kurpitsan kaartiin.

Pauli Kallion ura sai uutta potkua albumista Pieniä tapauksia keskikokoisen ihmisen elämästä (1993), jossa oli pelkästään miehen itsensä käsikirjoittamia tarinoita, useiden eri piirtäjien tulkitsemana.

koelma Söin kaikki Venäjän värit. Kolmas Kurpitsa-konsertti: Kivettynyt mämmi, Kaukanapoisissa survival, A-52's, Swellheads ja 22-Pistepirkko. YO-talo on tääs täynnä, tunnelma hipoo kattorakenteita ja julkaisutoimintaa kertyy rahaa. Pauli Kallio saa Puupää-hatun.

1995

Albumeita julkaistaan ylikierroksilla: Pesämaan Pyhän Antoniuksen karpäslätkä, Reima Mäkinen Palaneen käryä balkongilla, Riionheimon Talvella voi hihtää, Pentti Otsamon Pölykapseli, Maailman ajoneuvot -antologia ja Suuri Kurpitsa 1996, jossa mm. Maarit Kytöharju, Adrian Tomine, Jussi Karjalainen (nuorempi) ja Timo Varpio & Kimmo Turunen. Nieminen jää kokonaan sivuun Kur-

pitsa-touhuista ja alkaa toimia entistä aktiivisemmin Suomen sarjakuvaseurassa mm. Helsingin sarjakuvafestivaalien organisaattorina. Jyrki Liikka vetoaa huumoriikiireisiinsä, perehdyttää Kallion kirjanpidon alkeisiin ja poistuu kuvioista. Esa Kerttula alkaa huolehtia Suuren Kurpitsan ulkoasusta.

Kallio huomaa kärsivänsä stressistä. Elämässä lienee mielekkäämpiäkin asioita kuin palkaton puurtaminen sarjakuvien parissa. Pentti Otsamo saa Puupää-hatun.

1996

SK1997:ssä taiteilevat mm. Jenni Rope, Bo Haglund, Kati Rapia, Katja Tukiainen ja Ulf Keyenburg. Julkaisutahti järkevöityy. Albumeita ilmestyy vuosiantologian lisäksi vain kaksi, Matti Hagelbergin Venuksen sulttaani ja Heikuran & Frangénin Minä, toinen Mies!

Neljäs ja viimeinen Kurpitsa-konsertti on speaktaakkelimainen 15-vuotisgaala: Jahnukaiset, Kullervon kosto, Rakkaus, Hot Pants, Larry & The Left-handed, Karkki-automaatti ja 22-Pistepirkko.

1997

Tilsan Potaattien yö ilmestyy. Oriveden isäntä on Zärmikkäimmistä lähtien ainoa Kurpitsa-artisti, jonka albumeja ostavat muutkin kuin ahkerimmat sarjakuvaintoilijat. Käytännössä Tilsa pitää sarjakuvatalon seinät pystyssä. SK1998:n uusia nimiä ovat Petteri Tikkanen, Jose Parrondo, Karri Laitinen, Anna Sommer, Mikko Väyrynen ja Maria Björklund & Pekka Ollikainen. Vuoden lopussa painolaskujen maksamisen jälkeen yhdistyksen tilillä on rahaa, joten kolme vähävaraista sarjakuvante-

kijää (Kati Rapia, Ville Pirinen, Maria Björklund) saa tuhannen markan sündin.

1998

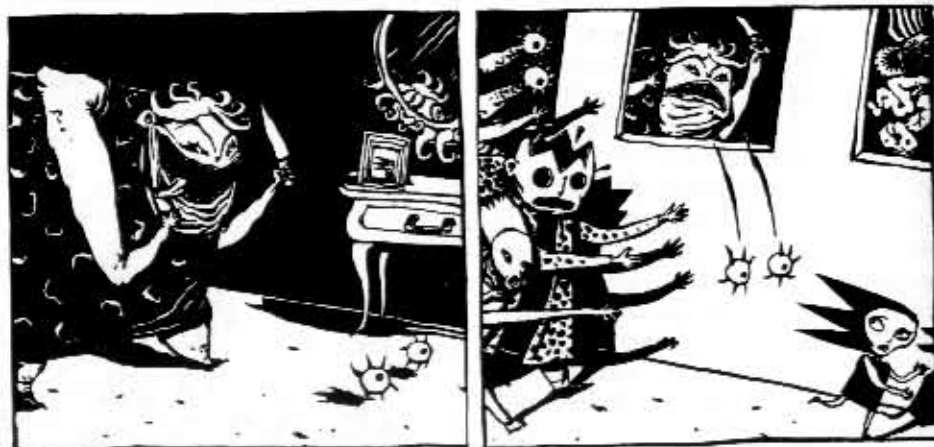
Kallio on väsynyt Suuren Kurpitsan tekemiseen. Ajan ja inspiraation puute vaivaavat. Yhteydenpito ulkomaisiin piirtäjiin on väkijäistä. Kotimaisista palautetta saavat vain ne, joiden työt mahtuvat mukaan antologiaan. Lopettamis päätös kypsyy, mutta vielä kerran täytyy pinnistää.

Viimeinen Suuri ja Pieni Kurpitsa ilmestyvät. Ja yllättävän paljon muuta: Rytöhongan Minerva! Minerva!, Kallion ja Riionheimon Tämä tarina on tosi, Hagelbergin Bonuskaupungin vitsaukset, Kallion ja Pirisen Ornette, Elvis ja juhla-mokkakengät, Tilsan Kootuimmat teokset ja Kallion ja Mattilan Kovaksikeitetyn munan arvoitus.

1999

Kallio ja Liikka suunnittelevat lähtevänsä vielä kerran Provinssirockin myymään nuorisolle sarjakuvia mutta huomaavat viime tingassa olevansa liian vanhoja moi-seen hupsutukseen.

Pentti Otsamon Haukotuksia ilmestyy. Kurpitsa-perinteen mukaisesti se saa hyvät arvostelut, mutta myynti on pettymys. Sarjakuvafestivaaleille täytyy saada uutuuksia, joten painoon kiikutetaan neljä A6-kokoista taskulörkköä: Anu Lavosen Huivi, Jyrki Heikkisen Tsinam Bai, Kallion ja Pirisen Ornette Birks Makkonen autiolla saarella ja Tilsan heinäkuun 1999 päiväkirja Päin heiniä. Viimeksi mainittu osoittautuu oitis omaelämäkerrallisen sarjakuvan klassikoksi. Kati Kovács saa Puupää-hatun.

© Hans Nissen

2000

Suuri Kurpitsa heittäytyy levybisnekseen kamppaninaan Wood Productions. Zuurrehkot zetelit -CD:llä musisoivat Tilsan orkesterit Kaukainen pappa, Lentomies Usva, Kivettynyt mämmi ja Jahnukaiset. Kriitikko Waldemar Wallenius ennustaa levyille loistavaa myyntimenestystä. Ennustus ei totaudu.

Sarjakuviakaan ei unohdeta. Heikuran ja Frangénin Kolmas Mies, Rytöhongan Tuomaan kirja ja Nuutisen paluualbumi Kolmas muusa ilmestyvät.

Nieminen vetäytyy Helsingin sarjakuvafestivaalien järjestelyvastuusta mutta joutuu saman tien Suomen sarjakuvaseuran puheenjohtajaksi. Kallio tajuaa, että Suuri Kurpitsa on täyttämässä 20 vuotta.

2001

Suuri Kurpitsa täyttää 20 vuotta. Kallion ja Karri Laitisen Sarjakuvantekijä seikkailu on Kurpitsan 100. julkaisu. Leo Jokela Boozing Society ohentaa

Kalliolle ja Niemiselle Rami Kuusisen muistopalkinnon. Rumban päätoimittaja Kuusinen (1963-1996) tunnettiin aktiivisena sarjakuvan suosijana. Hänen oma tuotantonsa (kolme sivua) julkaistiin SK8:ssa.

Kahdentoista tekijän 384-sivuinen Sarjakuvapäivät ilmestyy. Idea antologiaan kehkeytyi Tilsan Päin heiniä -päiväkirjasta. Sarjakuvapäivissä Pasi Heikura, Kati Rapia, Tapani Rytöhonka, Maarit Kytöharju, Tomi Riionheimo, Piipa Toivonen, Christer Nuutinen, Katja Tukiaisen, Ilkka U. Pesämaa, Inari Kylänen, Ville Pirinen ja Johanna Rojola kuvittavat kukin yhden vuoden 2000 kuukausista. Synttäri vuoden toinen merkkitapaus on Joakim Pirisen 128-sivuinen Ihmiskunnan jyrkkenevä alamäki. Kyseessä on Pirisen ensimmäinen varsinainen sarjakuva-albumi yli kymmeneen vuoteen.

Tilsalta tulee syyskuussa uusi albumi, ja Päin heiniä julkaistaan uudelleen täysimittaiseksi albumiksi laajennettuna. Nuutisen varhaisten töiden kokoelmaa suunnitellaan. ■

Nuori Peter Bagge ei säästellyt vimmaansa. Kurpitsa ohli Baggenkin kohdalla ensin.

Joakim Pirisen Myrsky hiekkalaatikossa oli Kurpitsa-mittakaavassa jättihitti. Sittemmin Jalava nappasi Pirisen kustannusohjelmansa.

Suuri Kurpitsa Top 10

1. Pirinen: Myrsky hiekkalaatikossa 2500 kpl, 2. Tilsa: Zärmikkäimmät 2400 kpl, 3. Tilsa: Potaattien yö 1650 kpl, 4. Heikura & Frangén: Minä, Mies!, 1300 kpl, 5. Toivonen: Ihmisen riittämättömyydestä 1250 kpl, 6. Tilsa: Kootuimmat teokset 1100 kpl, 7. Tilsa: Päin heiniä 1000 kpl, 8. Bagge: Buddy Bradley managerina 980 kpl, 9. Kallio: Pieniä tapauksia keskikokoisen ihmisen elämästä 950 kpl, 10. Riionheimo: Talvella voi hiihtää 930 kpl

Pienikin voi olla suuri

Suuret myyntimäärät ja vaikutusvalta eivät välttämättä korreloi keskenään. Tämä tosiseikka tulee muistaa myös Suuren Kurpitsan kohdalla.

Vaikka Suuria Kurpitsoja tai Pauli Kallion julkaisemia Kurpitsa-albumeita ei koskaan mennytkään kaupaksi tuhatmäärin, ei Kurpitsan vaikutusta suomalaisen sarjakuvakenttään voi vähätellä. Merkittävä osa nykypiirtäjistä on jollain tavalla Suuren Kurpitsan "kasvattama".

Vanhempi polvi varttui Suuri Kurpitsa -lehtien parissa. Monet piirtäjät saivat tilaisuuden piirtää Kurpitsaan ja sitä kautta kimmokkeen sarjakuvauralleen. Toisaalta Kallion ja Niemisen hyvällä maulla lehteen valitsevat tekijät (mm. Peter Bagge, Mary Fleener) antoivat tekijöille vaikutteita.

Varsinkin vuodesta 1986 lähtien julkaistut Kurpitsa-albumit ovat vaikuttaneet moniin eturivin tekijöihimme merkittävästi. Ajatelkaapa suomalaista sarjakuvakulttuuria ilman Joakim Pirisen Myrskyä hiekkalaatikossa, Max Anderssonin Pixy ja Julie Doucet'n Jos olisiin miestä. Ankeampaa olisi.

Ajatelkaapa suomalaista sarjakuvakulttuuria, mikäli näitä kotimaisia albumeita ei olisi julkaistu.

Sami Toivosen Ihmisen riittämättömyydestä ja muusta ominaisuuksista, J. Tilsan Zärmikkäimmät, Potaattien yö ja Päin heiniä, Pentti Otsamon Pölykapseli ja Haukotuksia, Matti Hagelbergin Venuksen sulttaani, Pauli Kallion Pieniä tapauksia keskikokoisen ihmisen elämästä.

Suomi tarvitsisi kokonaisen legiوني lisää Suuria Kurpitsoja, mutta näin aluksi tyytyisin toki yhteen tai kahteenkin uuteen yrittäjään. Kurpitsan esimerkki osoittaa, että kooltaan vähäinen voi saada paljon aikaan.

Ville Hänninen

Pauli Kallio ja Reija Nieminen anno domini 2001.